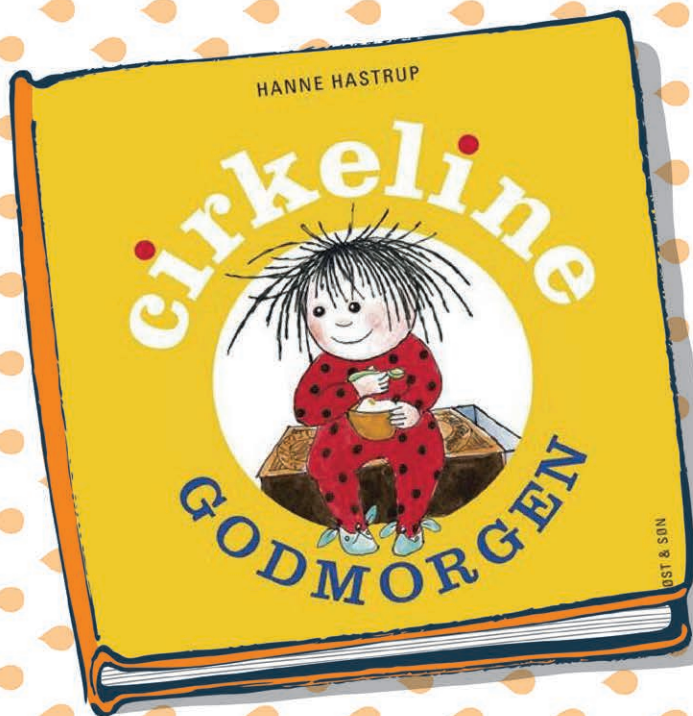

Sproggavens bogfolder til

Godmorgen Cirkeline

Velegnet til børn med en sproglig udvikling svarende til 2-3 år

Bag om bogfolderen

I Fredensborg Kommune ønsker vi at styrke alle børn i at udvikle gode og alderssvarende literacy-kompetencer. Derfor har vi igangsat Sproggaven.

Dette er én af de i alt 13 bogfoldere, der er udarbejdet i Sproggaven. Heri kan du læse om, hvordan man arbejder med "udvidet dialogisk læsning" af børnebogen *Godmorgen Cirkeline*.

Denne bogfolder er udarbejdet af læsekonsulent Marianne Aen Thorsen og med konsulentbistand fra Nationalt Videncenter for Læsning.

Bogfolderen henvender sig til pædagoger og andre, der arbejder med Sproggaven og 0-6-årige børns udvikling af sprog- og literacy-færdigheder.

Hent de 13 bogfoldere – og Sproggavens øvrige materialer – på:

Fredensborg Kommunes
hjemmeside
www.fredensborg.dk

Nationalt Videncenter for Læsnings
hjemmeside
www.videnomlaesning.dk

Illustrationer: Anne Pedersen.
Layout: Nanna Madsen.

Udgivet af Center for Skole og
Dagtilbud, Fredensborg Kommune.

Tak til forlaget Høst & Søn samt til forfatter og illustratør Hanne Hastrup, som venligst har givet tilladelse til at anvende forsidebilledet fra bogen *Godmorgen Cirkeline* (2011).

Henvendelser vedr. bogfolderens indhold: læsekonsulent Marianne Aen Thorsen, tlf.: 7256 2277, e-mail: mtho@fredensborg.dk

Henvendelser vedr. projekt Sproggaven: Pædagogisk konsulent Susanne Søholt, tlf. 7256 5551, e-mail: suss@fredensborg.dk

Pædagogisk konsulent Lotte Mosbæk, tlf. 7256 2287, e-mail: lomo@fredensborg.dk

Læs bogfolderen grundigt

Denne bogfolder giver dig inspiration til, hvordan du kan arbejde med udvidet dialogisk læsning af børnebogen *Godmorgen Cirkeline*.

Du kan læse om:

- Hvad du skal vide, inden du går i gang
- De tre faser: Læs og lyt, Læs og snak, Læs og leg
- De 10 fokusord til bogen
- Dialog om bogen samt literacy-fremmende aktiviteter
- Forældresamarbejde.

Læs bogfolderen grundigt, inden du går i gang med den udvidede dialogiske læsning.

Du kan også bruge den som opslagsbog, hvis du har brug for inspiration til dit sprogarbejde.

Hent mere viden og inspiration til dit arbejde i Sproggaven - *Håndbog i udvidet dialogisk læsning* (se Sproggavens materialer sidst i folderen).

Vi opfordrer til, at det pædagogiske personale med jævne mellemrum sammen reflekterer over arbejdet med Sproggaven. [Sproggavens skema over børns sproglige udvikling](#) kan anvendes i disse drøftelser.

Det er også en god idé sammen at reflektere over, hvordan I kan udvikle et sprogligt udviklende læringsmiljø i dagtilbuddet, der styrker det enkelte barns literacy-udvikling bedst muligt.

Indhold

Bag om bogfolderen.....	2
Læs bogfolderen grundigt.....	3
Sproggaven er til børn, pædagoger og forældre.....	5
Før du går i gang.....	6
De tre faser: Læs og lyt, Læs og snak, Læs og leg	7
Fase 1: Læs og lyt	7
Fase 2: Læs og snak	8
Fase 3: Læs og leg.....	8
De 10 fokusord.....	9
Fokusord til Læs og lyt	9
Fokusord til Læs og snak	10
Fokusord til Læs og leg.....	11
Hvis din børnegruppe har brug for andre eller flere fokusord.....	12
Støt børnenes udtale og forståelse	12
Gruppering af fokusord.....	13
Den sprogdvklende dialog	14
Lukkede spørgsmål	15
Åbne og halvåbne spørgsmål.....	15
Literacy-fremmende aktiviteter.....	16
Vælg og tilpas en aktivitet under hver overskrift	17
Aktiviteter, der styrker børnenes ordforråd	17
Aktiviteter med fokus på lydlig opmærksomhed	18
Aktiviteter, der styrker opmærksomhed på rytme og lyd	18
Aktiviteter med krop og bevægelse	19
Aktiviteter med digitale medier.....	19
Aktiviteter med bogens tematikker.....	20
Kreative aktiviteter og udtryksformer	20
Samarbejde med forældrene	22
Bogkuffert	23
Lad forældrene følge med i arbejdet.....	23
Sproggavens materialer	25

Sproggaven er til børn, pædagoger og forældre

Stærke sproglige kompetencer har afgørende betydning for børns muligheder for at udvikle sig personligt, socialt og læringsmæssigt. Både i dagtilbuddet, i skolen og senere i livet.

Der er påvist sammenhæng mellem størrelsen af et barns ordforråd i 0-6-års alderen og dets faglige udvikling gennem hele skoleforløbet. Ligeledes har det betydning, at et barn tidligt lærer at kommunikere og udtrykke sig. Enten ved at tegne, bruge symboler eller skrive kruseduller og bogstaver.

Det siger næsten sig selv, at sprogarbejdet i dagtilbud skal være et højt prioriteret område. Det er det i Fredensborg Kommune, og derfor har vi udviklet Sproggaven.

Sproggaven er en gave til børn, pædagoger og forældre.

I sin kerne består den af en håndbog, 13 børnebøger og 13 bogfoldere, der introducerer til metoden udvidet dialogisk læsning. Ud over det er der udviklet en lang række øvrige materialer og pædagogiske tiltag i institutioner, der understøtter arbejdet med Sproggaven.

I udvidet dialogisk læsning er:

- der tre faser: Læs og lyt, Læs og snak, Læs og leg
- fokusord nøje udvalgt ud fra en teori om børns sproglige udvikling
- den dialogiske læsning udvidet med lege og aktiviteter.

Materialet er udviklet i et samarbejde mellem pædagoger og ledere fra kommunens dagtilbud samt konsulenter fra Center for Skole og Dagtilbud. Nationalt Videncenter for Læsning har ydet konsulentbistand.

Før du går i gang

Om bogen

Cirkeline vågner i sin tændstikæske på en smuk solskinsmorgen. Alt er godt. Cirkeline stilles dog over for enkle valg - som hvilken farve kjole hun skal tage på. Cirkeline leger med sine venner, ser en mariehøne, og byen Ib kommer med honning til hende. Det er en dejlig dag fuld af gode oplevelser i Cirkelines nære verden.

Bogen er en pegebog for de yngste, som kan give dem en oplevelse af en skøn, overskuelig og fredfyldt verden. Historien giver blandt andet anledning til at tale med børnene om morgenritualer.

Tilpas sprogarbejdet til din børnegruppe

Tilpas sprogarbejdet med *Godmorgen Cirkeline* til din børnegruppe. I *Sproggaven – håndbog i udvidet dialogisk læsning* kan du hente viden og inspiration til det.

Som i alt pædagogisk arbejde er det vigtigt, at du som voksen er bevidst om din betydning for og indvirkning på det pædagogiske læringsmiljø. Samspil og relationer

mellem børn og voksen og børnene imellem er med til at understøtte et rigt sprogligt miljø.

Planlæg den udvidede dialogiske læsning:

- Læs bogen selv og øv dig i at læse den op med indlevelse og tydelig udtale
- Understreg fokusordene
- Planlæg dine spørgsmål
- Vælg aktiviteter (se under Literacy-fremmende aktiviteter)
Vær opmærksom på, at nogle af aktiviteterne kræver genstande. Find og medbring disse.

De tre faser: Læs og lyt, Læs og snak, Læs og leg

Fase 1: Læs og lyt

1. Tal med børnene om, hvordan bogen skal vende for at kunne læse i den. Lad børnene bladre i bogen, se billederne, forsiden og gætte på handlingen.
2. Læs historien højt for børnene, så de får en god forståelse af handlingen. Vis børnene, at du starter med at læse fra øverste venstre hjørne.
3. Bagefter kan I tale kort om handlingen, og du kan tage fat på de første fokusord (se De 10 fokusord).

Fase 2: Læs og snak

1. Spørg børnene, hvad de kan huske fra historien.
2. Læs bogen op, men stop op flere steder for at inddrage børnene i en dialog. Her kan du have planlagt, hvilke spørgsmål du kan stille (se Den sprogdviklende dialog).
3. Arbejd med de næste fokusord.

Fase 3: Læs og leg

1. Lad børnene skiftes til at fortælle handlingen i bogen. Du kan bede børnene fortælle ud fra billederne i bogen, og du kan guide dem med spørgsmål.
2. Lad børnene fortælle, hvad de synes om bogen.
3. Arbejd med de sidste fokusord til bogen.
4. Igangsæt lege og aktiviteter til at styrke børnenes literacy-kompetencer. Vælg mindst én aktivitet under hver overskrift (se Literacy-fremmende aktiviteter).

De 10 fokusord

De 10 fokusord, der er udvalgt til arbejdet med *Godmorgen Cirkeline*, er listet nedenfor.

Ordene er fordelt på oplæsningens tre faser (Læs og lyt, Læs og snak, Læs og leg). Ved at arbejde med få ord ad gangen får børnene langt bedre mulighed for at tilegne sig ordene, end hvis de skulle lære alle fokusordene på én gang.

Ordene præsenteres sammen med en række forslag til, hvordan man kan arbejde med dem. Hvis din børnegruppe har gavn af at lave aktiviteter med nogle af fokusordene, inden de hører historien første gang, så kan I gøre det.

Fokusord til Læs og lyt

1. SOVER

Se, Cirkeline sover i en tændstikæske. Vis børnene en tændstik og en tændstikæske og tal om, hvor lille Cirkeline er. Cirkeline er så lille, at hun kan sove i en tændstikæske. Hvor kan hun sove her i børnehaven? Har vi en lille bitte dukkeseng, hun kan sove i? Lad børnene forsøge sig frem med at lægge tændstikken forskellige steder, som kan vise, hvor der er plads nok, til at Cirkeline kan sove. Hvordan ser vi ud, når vi sover? Bed børnene om at lade, som om de sover. Tag billeder af dem med iPad, så de kan se, hvordan de selv ser ud, når de sover. Leg

med modsætninger: sover/er vågen. Hvordan ser vi ud, når vi vågner? Dette kan leges/vises med kroppen.

2. GABER

Vis billedet af Cirkeline, som lige er vågnet. Se Cirkeline. Hun er lige vågnet. Hun strækker sig og gaber. Vis børnene hvordan. Kan I også gabe?

3. SNUDE

Se Cirkeline og Frederik. De sidder i græsset. Se, der sidder noget på Frederiks snude. Peg på din egen næse. Hvad er en snude? Ja, det er en næse. Har vi en snude eller en næse? Tal om, at vi siger, at mennesker har en næse, og at dyr kan have en snude. Vis billeder af dyr med snuder på iPad.

4. MARIEHØNE

Se, der er noget rødt på Frederiks snude. Peg på Frederiks snude. Er der nogen, der ved, hvad det røde er? Det er en mariehøne. Sig ordet langsomt og tydeligt. Hvis det er muligt at finde en levende mariehøne, kan den tages med og anbringes i et insektglas, så børnene kan se den. Ellers kan der vises et billede på en iPad e.l.

Fokusord til Læs og snak

5. RØD

Se Cirkelines nattøj. Det er rødt. Og se, der hænger Cirkelines kjoler. Hun har en – to – tre kjoler. En gul kjole, en rød kjole og en grøn kjole. Se, Cirkelines røde kjole. Den har samme farve som Cirkelines nattøj. Se på Cirkelines bakke. Hvad farve er den? Se Cirkeline. Nu har hun den røde kjole på. Tag den røde farve frem. Se, her er en rød farve. Hvem har rødt på i dag?

6. GRØN, GUL, BLÅ

Hav en rød og grøn farve foran dig. Nu lægger jeg den røde farve væk. Tag den grønne frem. Hvad er det for en farve? Ja, grøn. Hvem har grønt på i dag? Nu lægger jeg den grønne farve væk. Tag den gule frem. Hvad er det for en farve? Ja, gul. Hvem har gult på i dag? Nu lægger jeg den gule farve væk. Se på Frederiks bukser. Hvad farve er de? Ja, blå. Tag den blå frem. Hvad er det for en farve? Ja, blå. Hvem har blå på i dag? Læg alle fire farver på bordet. Hvem kan finde den røde farve? Hvem kan finde den gule farve? Hvem kan finde den blå farve? Hvem kan finde den grønne farve?

7. BAKKE

Vis billedet, hvor børnene kan se Cirkelines seng og bakke.

Se, Cirkeline har en bakke stående ved sin seng. Hvad er der på bakken? Vis børnene en bakke, som du har taget med. Er der nogen, der ved, hvad man bruger en bakke til? Vis gerne billeder på en iPad af forskellige bakker, fx af træ, af plast, runde, firkantede osv. Spørg om børnenes forældre har en bakke. Hvordan ser den ud? Hvilken farve har den? Er der mønster på? Hvornår bruger de den? Hvad kan en bakke også betyde (gå op og ned ad en bakke)? Her er det vigtigt, at børnene får en forståelse af, at et ord kan have flere betydninger. Hvad for en farve har en bakke, som vi kan gå op og ned ad? Hvad for en farve får den, hvis der er sne på den? Hvad kan man gøre på en bakke om vinteren?

Fokusord til Læs og leg

8. REGN

Vis billedet fra bogen, hvor Cirkeline og Frederik står i regnen. Se Cirkeline og Frederik. Hvad mon det er, der kommer ned fra skyen? Ja, det er vand. Det regner. Så bliver de våde. Her kan du illustrere våd og tør ved at lege med dukker, der bliver våde under vandhanen.

9. PARAPLY

Se, hvad jeg har med, når det regner. Jeg vil nemlig ikke blive våd. Vis paraplyen. Hvad er det her? Det er en paraply. Slå den op. Så bliver jeg ikke våd, når det regner. Jeg er tør under min paraply. Sig paraply tydeligt med alle tre stavelser. Se Cirkeline og Frederik. De vil også være tørre, ikke våde. Så de bruger et blad som paraply. Så kan de sidde i tørvej. Kan vi også gøre det, når det regner? Hvorfor ikke?

10. GLAD

Vis et billedet fra bogen af Cirkeline og Frederik, som smiler. Se Cirkeline og Frederik. De ser glade ud. De smiler. Smil og lav et glad ansigt. Se på mig og se på min mund (peg på din mund) – er jeg glad? Er I også glade i dag? Hvordan ser vi ud, når vi er glade? Bed børnene om at se glade ud. Lav nu et surt ansigt med mundvigene nedad. Se på mig – er jeg glad? Nej, jeg er sur. Bed børnene om at vise sure og glade ansigter og tag billeder af dem, hvor de viser de forskellige ansigter.

Hvis din børnegruppe har brug for andre eller flere fokusord

Det er oplagt at inddrage ord, som din børnegruppe bliver optaget af undervejs og så arbejde med dem som ekstra fokusord til bogen. Under afsnittet Literacy-fremmende aktiviteter her i bogfolderen kan du hente inspiration til selv at lave aktiviteter med de ekstra fokusord, så børnene får så megen viden om ordene som muligt – selvfølgelig afhængig af deres sproglige udvikling.

Hvis din børnegruppe har brug for, at du skifter et eller flere af de 10 fokusord i bogfolderen ud med andre, skal du være meget opmærksom på, om det eller de nye fokusord fører børnenes sproglige udvikling videre.

Det anbefales, at du vælger nye fokusord ud fra disse kriterier:

- Børnenes sproglige udvikling
Hent inspiration i Oversigt over sproglig udvikling på [kommunens hjemmeside](#).
- Anvendelighed
De valgte fokusord skal være brugbare for børnene. Børnene skal kunne bruge dem i deres livsverden, dvs. i naturlige samtaler.

- Tilegnelsesform
De yngste børn har i højere grad brug for at bruge deres sanser til at forstå ordenes betydning. De ældste børn kan derimod have gavn af fokusord, hvor de skal bruge deres eget sprog til at forstå og forklare deres betydning.

I Sproggavens håndbog i udvidet dialogisk læsning kan du få mere viden om kriterierne i afsnittet "Valg af fokusord".

I Håndbogen kan du også få idéer til aktiviteter med dine nye fokusord i afsnittet "Hvad har børnene brug for at vide om et fokusord?", så de fører børnenes sproglige udvikling videre.

Støt børnenes udtale og forståelse

Børn mellem 2 og 3 år har næstmest ved at udtale ord, som ikke indeholder to forskellige medlyde, to samklingende konsonanter, lige efter hinanden.

Derfor kan du ikke forvente, at alle børnene kan udtale ord som eksempelvis "grøn", "blå", "glad", "snude" osv. Der kan også være mange andre lyde i ord, som børnene stadig ikke kan udtale. De vil måske erstatte de svære lyde med andre eller udelade dem helt. Det

er helt normalt. Det er til gengæld meget vigtigt, at børnene hører dig sige ordene meget tydeligt. Du kan med fordel overdrive den korrekte udtale. Sig også gerne ordene mange gange.

Det er også en god idé at lave jeres egne visuelle illustrationer til fokusordene. Det kan I gøre, imens I arbejder med fokusordene. Med iPad eller digitalkamera kan I tage billeder eller små filmklip, som viser fokusordene, og I kan lægge dem på jeres digitale platform og på den måde få forældrene med til at bruge dem derhjemme.

Gruppering af fokusord

Du styrker børnenes tilegnelse af fokusordene, når du arbejder med 3 eller 4 fokusord ad gangen. Det er derfor en fordel at arbejde med fokusordene i grupper, som på en eller anden måde kan passe sammen.

Du kan sagtens starte med at introducere de første fokusord inden din første oplæsning af historien, hvis du vurderer, at din børnegruppe har brug for det.

Således kan du - inden du læser historien første gang - lave aktiviteter, som naturligt inddrager ordene fra den første gruppe: *"sover"*, *"gaber"*, *"snude"* og *"mariehøne"*.

Følgende aktiviteter vil egne sig til det:

- Sove/vågne-legen fra Aktiviteter med opmærksomhed på lyd
- Bjørnen sover fra Aktiviteter med krop og bevægelse
- Se film og digitalt mikroskop fra Aktiviteter med digitale medier.

Når børnene har hørt historien første gang, kan du arbejde videre med ordene i gruppe 1 i det omfang, der er behov for det.

I Sproggavens håndbog i udvidet dialogisk læsning kan du læse om baggrunden for gruppering af fokusordene.

Den sprogdvklende dialog

Spørgsmål er gode til at indlede en dialog med børnene.

Grundlæggende findes der to typer spørgsmål: lukkede og åbne. Lukkede spørgsmål kalder ofte på et enkelt svar, mens åbne spørgsmål giver bedre mulighed for en naturlig dialog.

Nedenfor finder du eksempler på forskellige former for spørgsmål, som du kan bruge. Er de for svære eller lette, kan du tilpasse dem til din børnegruppe. Du kan også selv udvikle spørgsmål.

I *Sproggaven - Håndbog i udviklet dialogisk læsning* kan du læse

mere om, hvordan du åbner for en god dialog med børnene og styrker deres sprog i dialogen.

Du kan forvente, at børn med aldersvarende sprog op mod 3-års alderen kan sætte 3-4 ord sammen til korte sætninger. De kan også bruge en del almindelige udsagnsord rigtigt i datid, fx *"legede"*, og begynde at bruge ord i flertal, fx *"kjoler"*, og ord i ejefald, fx *"mors bil"*. Udvid barnets sætninger, så der kommer lidt flere ord med. Hvis barnet fx siger *"Kjole rød"*, kan du sige: *"Ja, Cirkelines kjole er rød"*.

Lukkede spørgsmål

- Hvor sover Cirkeline?
- Hvilke farver har Cirkelines kjoler?
- Hvilken kjole kan Cirkeline bedst lide?
- Hvad er det røde lille dyr, som kommer flyvende?
- Hvor sætter mariehønen sig?
- Hvor skal mariehønen hen?
- Hvordan kan den flyve?
- Hvem laver honning til Cirkeline?
- Hvad leger de ude i haven?
- Hvad gør de, da det begynder at regne?

Åbne og halvåbne spørgsmål

Vis børnene nogle af billederne i bogen og bed dem om at fortælle, hvad der sker på billedet, og hvad de i øvrigt bliver optagede af at fortælle.

- Sover du i en tændstikæske?
Hvad sover du så i?
- Hvad er der i din seng?
- Hvor får du morgenmad?
- Får du nogen gange mad på en bakke? Hvornår?
- Hvad spiser du om morgenen?
- Hvad spiser du her?
- Hvad for en farve kan du bedst lide?
- Har du en rød kjole/trøje/jakke m.m.?
- Hvordan er vejret i dag?

- Hvad for et vejr kan du bedst lide? Hvorfor?
- Hvad tager du på, når det regner?
- Hvor kan man gemme sig, når man er så lille som Cirkeline?

Literacy-fremmende aktiviteter

Nedenfor finder du forslag til en lang række literacy-fremmende aktiviteter, som du kan igangsætte. Disse er sorteret under overskrifter, der beskriver, hvilke literacy-kompetencer der især styrkes. Selv om flere af legene og aktiviteterne styrker flere literacy-kompetencer, står de kun nævnt under én overskrift.

De fleste af legene tager udgangspunkt i børnebogens handling eller i de 10 fokusord.

I legene til at styrke børnenes opmærksomhed på sprog er fokusordene og ord fra bogen ikke altid tilstrækkelige at bruge. Her kan I med fordel anvende ord fra materialer, som I sikkert har i dagtilbuddet i forvejen (eksempelvis fra et billedlotteri). Desuden giver legene med flere og andre ord end fokusordene børnene mulighed for at lære/anvende endnu flere ord.

Vælg og tilpas en aktivitet under hver overskrift

Vælg en eller flere aktiviteter under hver overskrift. Rækkefølgen er underordnet.

Tilpas gerne aktiviteterne, så de passer til din børnegruppe. Du kan også udvikle og designe nye lege og aktiviteter for at styrke de literacy-kompetencer, som er nævnt i overskrifterne.

Aktiviteter, der styrker ordforråd

Alle legene styrker børnenes ordforråd.

GEMMELEG

Cirkeline kan godt lide farver. Kan I lide farver? Nu skal vi lege en gemmeleg med farverne rød, grøn, gul og blå. Du skal gemme en farve på ryggen. Børnene skal gætte, hvilken farve det er. De skal altså sige farverne. Herefter er det på skift børnenes tur til at gemme en farve.

KIMS LEG

Nu skal vi lege en gætteleg. Lav en Kims leg, hvor børnene skal gætte, om der er gemt en eller to genstande i en kasse/under et viskestykke. I kan gemme bakke/bakker, kjole/kjoler, bamse/bamser, kop/kopper – sørg blot

for, at ordet i flertal ender på -er. Denne flertalsendelse (-er) er den mest almindelige og er derfor den, de fleste børn først tilegner sig. Du kan hjælpe børnene til at sige spørgsmålet: *”Er der en eller to kjoler i kassen?”* Børnene skal gætte og sige enten *”En kjole”* eller *”To kjoler”*. Det barn, som gætter rigtigt, må have lov til at gemme næste gang. Legen styrker også børnenes sproglige kompleksitet, når de siger ordene i flertal.

ORDLEG

I ordleg stiller du et spørgsmål til børnene, og et af de 10 fokusord udgør svaret. Vælg de spørgsmål og den mængde spørgsmål, som du vurderer passer bedst til din børnegruppe.

- Hvad gør vi i vores seng? (sover)
- Hvem sover i en tændstikæske?
- Hvad bruger vi en bakke til?
- Hvad kan en bakke også være?
- Hvilke farver er Cirkelines kjole? (rød, gul, grøn)
- Hvilken farve har græs? (grøn)
- Hvilket dyr ligner Cirkelines kjole? (en mariehøne)
- Vis, hvordan man gør med munden, når man er træt. Hvad hedder det? (gaber)
- Hvilken farve har Frederiks bukser? (blå)
- Hvad er det modsatte af våd? (tør)
- Hvad kan vi bruge i regnvej, så

vi ikke bliver våde? (en paraply)

- Hvad er det modsatte af sur? (glad)
- Har Frederik en snude eller en næse? (en snude)
- Har Cirkeline en snude eller en næse?
- Hvilket dyr laver honning?
- Hvem kan flyve op til Vorherre og bede om godt vejr? (en mariehøne)
- Hvornår børster vi tænder?
- Hvor mange farver kender I?
- Hvem kan tælle til 3?
- Hvem kan tælle til mere end 3?

Aktiviteter med fokus på lydlig opmærksomhed

Legen styrker børnenes opmærksomhed på hverdagslyde.

SOVE-VÅGNE LEG

Nu skal vi lege, at vi er Cirkeline og hendes venner. Vi leger, at vi ligger og sover på gulvet. Pludselig hører vi en lyd. Når vi hører den, skal vi vågne og finde på at gøre noget sjovt med vores krop.

Du har nogle ting med, som kan sige en lyd – det kan være en kraftig lyd eller en svag lyd. Når børnene hører lyden, skal de vågne, rejse sig og lave et lille hop eller en anden bevægelse, fx gabe. Børnene kan evt. skiftes til at finde på en bevægelse. Så lægger de sig igen og sover, indtil du vækker dem med en anden lyd. Du kan

starte legen med en stærk lyd, og jo mere opmærksomme børnene bliver, jo svagere lyd kan du bruge.

Aktiviteter, der styrker opmærksomhed på rytme og lyd

SYNG SAMMEN

Sangene Mariehønen Evigglad, Se min kjole og Den lille frække Frederik refererer alle til objekter og aktører i *Godmorgen Cirkeline*.

DIKKE DIK MIN FAR

Dikke dik min far
Sikken "hat" du har
Sikke lår, sikke ben
Sikke skridt du ta'r!

(Gør fagter til. Udskift "hat" med andre tøjord, fx "bukser", "slips", "trøje", "skjorte" osv. Her er det godt at have noget tøj eller billeder af tøj med, så børnene kan se, hvad fx en skjorte er. Børnene kan skiftes til at vælge, hvilket stykke tøj der skal siges i remsen.

MARIE, MARIE, MAROLLE

Find en mariehøne udenfor, lad børnene få den på fingeren og sig i kor: *"Marie, Marie, Marolle. Flyv op til Vorherre og bed om godt vejr"*. Her får børnene erfaringer med, hvad en mariehøne er, og de lærer den sproglige rytme i Marie, Marie, Marolle.

Aktiviteter med krop og bevægelse

Aktiviteterne knytter sprog og bevægelse sammen og understøtter derved børnenes kropslige forståelse af ordene.

BJØRNEN SOVER

Syng og leg "Bjørnen sover".

FINGERMALING

Cirkeline elsker farver. Nu skal vi vise Cirkeline, hvilke farver vi kan lide.

Med børnene sætter du navn på de farver, de vælger.

Fingermaling kan også laves i en digital version. Her downloader du appen Finger Paint. Børnene kan vælge farve på iPad'en og farve med fingeren på skærmen. Det træner finmotorikken og hånd-øje-koordination. Hver farve har også en lyd/musik. Flere børn kan male på samme iPad, og her kan de samtidig udvikle sociale kompetencer, fx give hinanden plads og vente på tur.

GEMMELEG

Nu skal vi lege Cirkeline og hendes venner, som gemmer sig.

Tal om, hvor børnene gemmer sig og brug ordene: i, på, bag, bagved, foran, ved, nedenunder o.l. Sig for eksempel sådan her, når du finder et barn: Emma er fundet. Emma er neden under bordet.

FORHINDRINGSBANE

Forhindringsbane med opstilling af fx møbler, hulahopringe og meget andet, som børnene skal bevæge sig over/under/igennem osv. Sæt hele tiden ord på, hvad børnene skal, så de både hører ordene over/under/igennem osv. og oplever dem kropsligt. Forhindringsbanen kan også laves i miniformat, fx kan forskelligt legetøj udgøre en forhindringsbane. Børnene kan føre et legetøjsdyr, en bil eller en dukke igennem banen. Fint, hvis børnene kan snakke med undervejs om, hvordan de fører deres dyr/dukke/bil igennem banen.

Aktiviteter med digitale medier

APPEN CIRKELINE

Med appen Cirkeline kan børnene gå på opdagelse i Cirkelines univers. Med fingeren kan de få Cirkeline og hendes venner til at hoppe, og de kan finde frem til forskellige lege og aktiviteter, fx fingermaling, se film, synge, spille m.m.

LAV EN FILM

Lav en lille film sammen med børnene, hvor børnene indtaler lyde og tale. Det kan fx være om senge- eller morgenritualer eller om en mariehøne/mus/bi osv. I kan evt. bruge legetøj, hvis I ikke kan finde rigtige dyr. Aktiviteten styrker også børnenes sproglige komplek-

sitet, når de skal indtale sætninger i filmen.

SE FILM

Find og se sammen med børnene film på YouTube om honningbier, mus, mariehøns, forskelligt vejr o.l. Tal om, hvad I ser, og gå gerne udenfor bagefter for at lede efter bier, mus, mariehøns osv. Tal om, at mennesker har en næse, mens dyr kan have en snude. Aktiviteten kan gøre børnene nysgerrige på at få kendskab til deres nære omverden.

DIGITALT MIKROSKOP

Hvis I har et digitalt mikroskop, kan I undersøge, hvordan små ting ser ud, fx en mariehøne eller et andet insekt. Tal om farver på de dyr, I finder, og brug igen ordet snude, hvor det giver mening. I kan også undersøge, hvordan børnenes hår ser ud osv. Sæt mikroskopet til en pc, så børnene sammen kan tale om, hvad de ser.

Aktiviteter med bogens tematikker

I kan lege en leg, hvor ritualer omkring sengetid og morgenmad indgår. Det kan godt være med dukker og bamser. Støt børnene i at bruge relevante udtryk i deres leg, fx *"sove"*, *"seng"*, *"mad"*, *"spise"*, *"mælk"*, *"kop"*, *"søvnig"*, *"gabe"* m.m.

Kreative aktiviteter og udtryksformer

Kreative aktiviteter, såsom at tegne, male, spille spil, lege, spille teater samt tage på ture ud af huset, kan bruges til at understøtte børnenes forståelse og tilegnelse af fokusordene og andre sproglige færdigheder.

TEGN OG MAL MED FARVER

Lad børnene tegne og male noget fra Cirkeline med disse farver. Der skal tales om farvernes navn, og du kan bede børnene om at bede om farven, inden de får den: *"Må jeg få den...?"* På den måde hører og anvender de farvernes navne i meningsfulde situationer.

KIG PÅ BILLEDER

Kopier 3-5 billeder fra historien og læg dem på bordet. Sig fx til børnene: *"Kan du finde det billede, hvor Cirkeline og Frederik sidder på græsset?"* Når du har spurgt børnene til alle billederne, kan det nu være børnenes tur til at spørge. Aktiviteten kan udvides til at lægge billederne i den rigtige rækkefølge og/eller finde de samme billeder i bogen. Det kan også være sjovt, hvis børnene laver deres egen rækkefølge og fortæller en ny historie til billederne. I denne aktivitet bliver børnene opmærksomme på at udnytte informationerne fra et billede og på at kunne kombinere sprog og billede. Aktiviteten styr-

ker også børnenes sproglige kompleksitet, når du udvider børnenes sætninger, så der er mindst 4 ord i sætningerne.

Samarbejde med forældrene

Forældrene er børnenes primære sproggivere, og hvis *Godmorgen Cirkeline* ikke kun læses i dagtilbuddet, men også derhjemme, styrker det barnets sprogudvikling yderligere. Forældrene er derfor vigtige samarbejdspartnere i Sproggaven, ligesom de er det i dagtilbuddets øvrige sprogarbejde.

Det er dagtilbuddets opgave at opfordre forældrene til at læse sammen med deres børn. Det er også i dagtilbuddet, at forældrene kan orientere sig om, hvor vigtig dialogisk læsning er for barnets sprogudvikling.

Derfor gælder det om at give forældrene let og synlig adgang til viden og inspiration. Det kan for eksempel gøres ved at:

- præsentere *Godmorgen Cirkeline* og vise oplæsningsmetoden til forældrene på et forældremøde
- placere bogen på et sted, hvor forældrene opholder sig, når de skal hente deres barn
- informere om bogen og metoden på en digital platform.

Sproggaven har udviklet flere materialer til forældrene. Blandt andet Sproggavens håndbog i udvidet

dialogisk læsning og en folder med læsevejledning og fokusord til hver bog i Sproggaven. Det fulde materiale kan ses sidst i bogfolderen.

Bogkuffert

Hvis forældrene også læser bogen derhjemme med deres børn og taler om de samme fokusord, forstærker det børnenes muligheder for at tilegne sig ordene. Herved udvikler børnene deres sproglige kompetencer i højere grad end ellers.

Flersprogede forældre kan tale på deres modersmål med deres barn om billederne i historien og om fokusordene. Når barnet først kender et fokusord på sit eget modersmål, kan barnet bedre tilegne sig det pågældende fokusord på dansk.

Det er derfor en god idé, at dagtilbuddet laver udlån af bøgerne – for eksempel i form af bogkufferter.

Bogkufferten kan rumme en eller flere af disse ting:

- Guide til udvidet dialogisk læsning
- Et eksemplar af *Godmorgen Cirkeline*
- Folder med læsevejledning og fokusord til *Godmorgen Cirkeline*
- Billeder, forslag til lege og eventuelle genstande, der understøtter børnenes tilegnelse af fokusordene.

Lad forældrene følge med i arbejdet

For at forældrene kan følge med i jeres arbejde med historien, kan I for eksempel lave en inspirerende udstilling om historien, hvor forældrene kan få indblik i de aktiviteter, I laver. Lav udstillingen i øjenhøjde, så børnene kan fortælle om den til deres forældre.

Det kan også være en god idé at lægge billeder og små filmklip af arbejdet med historien på en digital platform, så forældrene kan følge med i jeres arbejde og lave nogle af de samme aktiviteter derhjemme. Vær opmærksom på, om alle børn må filmes. I kan også invitere forældrene med i dagtilbuddet, så de kan overvære, hvordan I arbejder med historien.

Det er en god idé at synliggøre fokusordene for forældrene – både på jeres digitale platform og i dagtilbuddet, hvor I kan hænge en plakat op med dem på et sted, hvor både børn og forældre kan se dem, for eksempel i garderoben. Ledsag så vidt muligt hvert fokusord med et illustrerende billede. I kan opfordre forældrene til at bruge fokusordene sammen med deres børn.

Fokusordene bør stå på både dansk og på børnenes modersmål, så derfor kan I bede forældre med et

andet modersmål end dansk om at skrive ordene på deres modersmål. Ved at anerkende og inddrage forældrenes modersmål som en ressource i sprogarbejdet kan børnene blive opmærksomme på forskellige sprog og skriftsystemer. En opmærksomhed, der i høj grad kommer børnene til gode, når de skal i gang med at lære at læse i skolen.

Sproggavens materialer

Sproggaven består ikke kun af denne bogfolder.

Fredensborg Kommune har, i samarbejde med pædagoger, ledere og med konsulentbistand fra Nationalt Videncenter for Læsning, udviklet et omfattende materiale, som kan anvendes i arbejdet med Sproggaven.

- Sproggavens skema over børns sproglige udvikling.
- Sproggavens skema over børns motoriske udvikling.
- Tre film, der skildrer den udvidede dialogiske læsnings 3 faser: Læs og lyt, Læs og snak, Læs og leg.
- En film om sprog og literacy i hverdagens rutiner
- Sproggavens Håndbog i udvidet dialogisk læsning
- 13 bogfoldere med læsevejledning og fokusord til hver bog i Sproggaven
- Sproggavens materiale til forældre

Alle materialer kan hentes ved at scanne QR koden eller hentes på Fredensborg Kommunes hjemmeside: www.fredensborg.dk/borger/boern-og-unge/vi-har-fokus-paa/sproggaven